

İnsanlaşan Robotlardan Robotlaşan İnsanlara: Vicdanın Evrimi

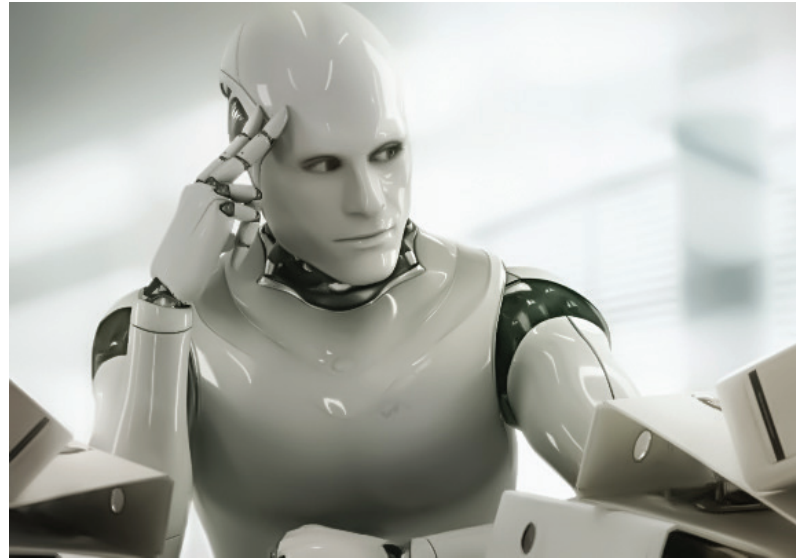

Dr. Nuh Çağrı Karaavcı
Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi
Beyin ve Sinir Cerrahisi Anabilim Dalı

Çoğunuz “Blade Runner” filmini izlemiştir. Philip K. Dick’in 1968 yılında yayımlanan “Androidler Elektrikli Koyun Düşler mi?” adlı eserinden esinlenilerek 1982 yılında yönetmen Ridley Scott tarafından sinemaya aktarılan, bilimkurgu alanında gelmiş geçmiş en güzel yapıtlardan biri bence. Filmin ana konusu olan androidler insanlaşmaya çalışan robotlar olup gün gelip biz insanlara göre insan ırkına karşı tehdit oluşturuyor ve insanlarla androidler arasında kıyasıya bir mücadelenin içinde buluyorsunuz kendinizi. Bilim kurgu severlerin aslında sıkça karşılaştığı bir hikaye bu ancak bu filmi farklı kılan ve izleyicileri şaşırtan şey, bahsi geçen mücadelede insanların yok etme dürtüsünün geldiği nokta yani androidlerin “insandan daha insan” olabilme, kendini gerçekleştirebilme hatta kendinden ötesine geçebilme, kısaca var olabilme varlık olabilme çabasına karşı biz insanların kendi haricimizdeki (buna insan da dâhil) her şeyi yok etme, varlık olarak karşısına çıkan her şeyi ortadan kaldırma, sadece “ben varım” diretişinde ısrar etme, hatta ve hatta kendi eliyle yarattığı, algoritmalarını tasarladığı ve yine kendisi için imal ettiği androidleri dahi kendine düşman görme gayreti. Aslında şaşırtmamalı, çünkü biz artık buyuz...

Eserin yayımlandığı tarih olan 1968 yılından bu yana teknolojiye devrim niteliğinde birçok şey

şahit olduk. Bizim jenerasyonumuz çevirmeli telefonda dokunmatik akıllı telefona kadar geçen tüm bu teknoloji serüvenini iliklerine kadar yaşadı, yaşamaya devam ediyor. Belki filmdeki androidler gibi henüz tam anlamıyla insanlaşabilmiş robotlar üretilmedi belki hiç üretilmeyecek ama bu süre zarfında biz insanların nasıl robotlaştığına rahatlıkla şahit olabiliyoruz. Bedenlerimizin içerisine hapsolmuş bilinçlilik hâlimiz artık vicdanlarımızdan arınmaya ve uçsuz bucaksız hayal dünyamızı terk edip bedenimizin

kısıtlı ve somut verileri ile mekanik bir hâl almaya çoktan başladı bile. Bunu hep birlikte yaptık, belki de dünya tarihi boyunca tüm milletlerin el birliği ile sorgusuz sualsiz yaptığı en önemli şey bu oldu. Açlıktan ölen milyonlarca insan, birçok coğrafyada dil, din, ırk gibi nedenlerden dolayı ötekileştirilip zulmedilenler, kıyıya vuran mülteci çocukların cesetleri, tecavüze uğrayıp katledilen masumlar, kadın cinayetleri, darp edilen meslektaşlarımız, alın teri hiçe sayılan milyarlarca emekçi her gün akşam haberlerine konu olurken bizler bu haberleri bedenimizin ihtiyacı olan yeme güdüsünü yerine getirdiğimiz esnada sadece “yazık” diyerek izleyip geçebiliyoruz. Bir dönem bırakın seyretmeyi bunları duyarken bile vicdanımız sızlıyordu ama diğer canlıların omuzlarına basa basa hatta onları paramparça ederek gelişen sözüm ona medeniyetimiz ve bu gelişim sürecinde evrimleşen vicdanımız sayesinde artık olmayan şeyin azabını da yaşamaya başladık çok şükür. Çünkü yazılımımızda kendi yapmış olduğumuz olağanüstü güncellemeler sayesinde vicdan azabını ortadan kaldırıp yerine bu olayları kişisel olarak yaşamamaya yönelik önlem alma çabalarına baş vurmaya başladık. Yani duyarsızlaşma ile başlayan bu evrimsel süreç artık bunun da ötesine geçerek olayları tamamen ötekileştirip arkamızı dönme, görmeme, duymama aşamasına kadar geldi.

Bu söylediklerimi robotlar da yapabiliyor. Hazırlanmış olan algoritmalar sayesinde günlük işleri belki de bizden daha kusursuz yapabilen ve duygusal tepkileri olmayan robotlar kendileri için tehlike arz eden durumlar karşısında elde ettiği veriler üzerinden istatistiksel olarak yaptığı değerlendirmenin sonucunda bir karar verebiliyor ve bu kararı uyguluyor.

Duyguları varmış gibi davranan veya bize tanıtilen robotlar ise günümüzde insanların vermiş olduğu duygusal tepkilerin çeşitli yöntemlerle dijital hâle getirilip oluşturulduğu data sayesinde bu verileri yapay zeka algoritmaları ile kullanılarak sanal bir duygu cevap oluşturabilecek düzeyde, yani “mış gibi” yapabiliyor, bizler de artık öyle değil miyiz? Profesyonellik duygusallıktan uzak olmayı gerektirmiyor mu? Ne kadar duygusallıktan uzak olup empatiyi sınırlı hâle getirirsek o kadar başarılı hâle gelmiyor muyuz? Az önce saydığımız haberleri her gün izlerken üzülyormuş gibi davranmıyor mu-

yuz? Komşumuz zor durumda iken haberimiz yokmuş gibi saklanmıyor muyuz? Bir hekim arkadaşımız intihar ettikten sonra hakkını savunuyormuş gibi yapmıyor muyuz? Gibi gibi gibi... Artık o kadar çok örnek var ki saymakla bitmez, o yüzden uzatmaya gerek yok, belki de artık **“humandroidiz”**. Binlerce yıldır birçok düşünürün var olma, varlık olma üzerine ürettiği fikirlerin belki de tek amacı daha farkındalıklı ve daha erdemli insan olabilmek idi iken, sanayi devrimi ile ivmelenen humandroidleşme sürecimiz bizleri tüm bu erdemlerden uzaklaştırıp dünyayı tüketmemize yol açtı. Ancak kâinat o kadar mükemmel bir döngüye sahip ki belki de barındırdığı sistemi sayesinde yepyeni bir hâl alacak ve sistem içerisinde cennet adı verilen yeni bir dünyada sadece çocuk masumiyetinde kalan vicdanlara yer verilecek. Görünen o ki beklenen büyük kıyamet dünyanın fiziksel bitişi değil galiba.

Biten bir şey varsa o da vicdanımız, bizi biz yapan, insanı insandan daha insan hâle getiren...

